

ו ע ד ה ל ח נ ו ך ו ת ר ב ו ת
ישיבה ז' שהתקיימה ביום י"א בסיון תש"ט
(8.6.49)

הנוכחים:

- 1 { אילנית פייגה.
- 2 { אלמליח אברהם.
- 3 { אסף עמי.
- 4 { גורי ישראל.
- 5 { גרינברג אורי צבי.
- 6 { דינבורג בן-ציון.
- 7 { הכרמלי אליהו.
- 8 { כהן רחל.
- 9 { פרסיץ שושנה.
- 10 { פנקס דוד צבי.
- 11 { ציזלינג אהרן.
- 12 { סמילנסקי יזהר.
- 13 { ז. שזר - שר החנוך.
- 14 { ד"ר בן-יהודה - מטעם מחלקת החנוך.

ד"ר בן-יהודה: בראשית שנת תש"ט סיימנו את מערכת החנוך במספר

קרוב ל-60 אלף ילדים בבתי הספר העממיים.

בראשית שנת תש"י אנו עומדים כנראה לעבור את המספר של 100.000 ילדים בבתי הספר העממיים בלבד. כיום יש בבתי הספר העממיים 86 אלף ילדים, במחנות ועולים בארץ נמצאים כיום כ-7000 ילדים ועד סוף השנה יבואו עוד כ-5000 ילדים, זאת אומרת שבראשית תש"י יהיו בארץ 12.000 ילדי עולים. אנו עומדים כבר במספר של 98 אלף ילדים, אם נצרף לזה ילדים מבתי-ספר של "אליאנס" כ-3000, ילדים בבתי ספר תיכוניים כ-3000, בת"ת'ים וב"ישיבות" כ-2000 ועוד כ-4000 ילדים החסרים לפי הרשימות של בקי, אנו עוברים את המספר של 100 אלף ילדים.

אנו נסיים את שנת תש"ט ב-1.900.000 ל"י.

עכשיו אנו מציעים תקציב של 3.146.000 ל"י.

(1) משכורת ההנהלה. המפקחים והפקידים:

במשכורת ההנהלה והמפקחים ישנה בתקציב זה הוספה של 46.000 ל"י. יש

- צורך לומר שמצב הפיקוח בבתי הספר הוא כיום בכל רע משתי סיבות:
- (א) אחרי המספרים ששמעתם על מספר הילדים, עלי לומר לכם כי בשנת תש"ט במשך השנה נוספו לנו 30-40 אלף ילד, למערכת החנוך נוספו אולי רק שלשה מפקחים. גם בשנה שעברה מספר המפקחים לא הספיק. (ב) המנגנון של מחלקת החנוך גדל במידה כזאת שכל מפקח הוא גם עובד אדמיניסטרטיבי, הוא חבר בוועדות, מקבל קהל ואין לו בכלל זמן לפקח על בתי הספר.
- אילו היו כל המורים טובים מאד, הרי הם בלתי מוכנים למשימה החדשה, חנוך ילדי העולים, הדורש מחשבה אחרת, התכוננות אחרת וגם מתח אחר. אילו היינו נגשים לתקציב של צנע, היינו צריכים לדרוש עוד 20-25 מפקחים, ואני דורש פה רק חוספה של 8 מפקחים. אני יודע כי במשך השנה נצטרך להגדיל את מספרם.
- יש לקחת בחשבון כי הממשלה החליטה להעביר את מחלקת החנוך לירושלים. העברה זו עולה בסכומים עצומים ומכבידה מאד על העבודה. דבר זה דורש יתר פיקוח. אני מבקש לא לנגוע בתקציב של הסעף הזה, אחרת ימצאו המפקחים פתח להוציא את הכסף מסעיפים אחרים.
- (2) רהיטים, מכשירים וספרים לבתי-הספר בישובי העולים ובישובים דלים: בסעיף המוצע כאן ישנה הגבלה פי 25 לגבי השנה החולפת. בשנה שעברה היו לסעיף זה 2000 ל"י בלבד. זה לא היה תקציב, זה היה שארית של תקציב שנשאר משנים קודמות ולא ידעו היכן להכניסו. השנה קבלנו 7000 ילדים לבתי הספר המיוחדים של העולים. מספר בתי ספר אלה מגיע ל-53. בבתי ספר אלה הכנסנו מורים ושלמנו את כל משכרתם, אבל לא הוצאנו אף פרטת לרהיטים ומעשירי לימוד, גם הסוכנות נמצאה כבלתי נותנת. ישנם בתי-ספר שילדים לומדים בהם מחוץ ישיבה על גבי הרצפה, בכל בתי הספר של ילדי העולים לומדים בלי ספרים. איני דורש עבורם רהיטים יפים, אבל ספרים זהו צורך חיוני ביותר. אנחנו מציעים תקציב של 50,000 ל"י כדי לצייד את בתי הספר ברהיטים ובציוד.
- (3) בתי מדרש למורים ולגננות: בסעיף זה ישנה

הגדלה של 33.000 ל"י לגבי התקציב של השנה החולפת. למעשה זוהי הגדלה של 28.000 ל"י, כי מלבד 55.000 ל"י חלקנו סטיפנדריות לפחות ב-5000 ל"י והשנה כללנו את ענין הסטיפנדריות בחוץ התקציב של בתי המדרש למורים וגננות. גם זה תקציב של צנע גדול והמפקחים דורשים להגדילו. כיום ישנם בארץ 10-11 סמינרים. אנו עומדים בפני פרובלימה של חוסר מורים וביחוד חוסר גננות.

מנהלי הסמינרים באסיפה שהיתה להם, קבלו על חוסר גירוי מצד המדינה למשוך אנשים לסמינרים. בעולם הנאור נהוג ששם סמינרים הלימוד הוא בחינם ותלמידים הזקוקים לכך מקבלים גם דמי-כלכלה. אצלנו קבלו מספר קטן של אנשים תמיכה. מנהלי הסמינרים דרשו לפחות להוריד את שכר הלימוד ל-40 ל"י לשנה ולקבוע אותו כשכר-לימוד אחיד. בירושלים דרשו להוריד את שכר הלימוד ל-30 ל"י כמובכן דרשו מנהלי הסמינרים להגדיל את קרן הסטיפנדריות ולהקציב סכומם יוחר גדולים לתמיכה בחלמידים.

(4) בתי-ספר הערביים: - בענין זה אין בידינו

כל סטטיסטיקה. עד כה תמכנו בבתי ספר אלה בסכום של 25.000 ל"י. איננו יודעים כמה ילדים ייענו באם ניתן חנוך חנם, על כן תכננו את התקציב לגבי התקציב הקודם, מבלי להיכנס להישובים.

(5) הקצבות לרשויות מקומיות: - את הסעיף הזה

הגדלנו ב-270.000, מתוך הנחה ששיטת ההקצבות תישאר בעיפה. אין אנחנו מעבירים את המורים על חשבוננו, הם נשארים עובדים בשפי מקומותיהם כפולוח, ברשות המקומית וברשות המרכזית. אנחנו נותנים לירושלים, צפת וטבריה 80% ממשכורת המורים, תל-אביב, חיפה, נתניה ורמת-גן - 25% ממשכורת המורים. אחר כך ישנה רשימה של מושבות שאנו נותנים להן 37½%, אחר-כך רשימה של 50%, 62½%, 75% ובתי הספר בישובי העולים ובישובים הערביים הם בהחזקה מלאה על חשבוננו. כל זה יעלה לנו 1.276.000 ל"י שהם 45% ממשכורת המורים, את השאר תשלמנה

הרשאות המקומיות.

(6) ילדי העולים: - החקציב לילדי העולים מחולק

^{4-ב}צמצום סעיפים: בסעיף 10, בסופו של סעיף 13, בסעיף 24 ובסעיף 39. בסעיף 10, הכוונה היא לילדי העולים הלומדים כבר כיום; בסעיף 24, הכוונה היא לילדי העולים אשר יתחילו את למודיהם בשנת תש"י. הסכום של 100.000 ל"י שאנו מציעים למטרה זו אינו מספק את התביעה. לפי הידיעות שיש בידינו יהיו בשנת תש"י כ-30.000 ילד בגיל של 4-13, אבל במשך השנה יגדל מספרם, עם הגדלת העליה. אילו רצינו להקצות¹ תקציב לכל ילדי העולים שיבואו, היינו צריכים להכין תקציב של לפחות 400.000 ל"י. אנו מציעים רק סכום של 100.000 ל"י, כמו בשנה שעברה, לחנוך ילדי העולים אשר יבואו במשך השנה, לשם פתיחת בתי-ספר. כאשר הסכום הזה ייגמר, נדרוש מהממשלה את הרחבתו, כמו שעשינו בשנה החולפת. בסעיף 39, הכוונה היא לאותם ילדי העולים הנמצאים כיום בארץ, אבל נמצאים עדיין במחנות. כיום הסוכנות מטפלת בילדים אלה, אבל בראשית שנת תש"י הילדים הנ"ל יהיו כבר מחוץ למחנות ולהם הקצבנו סכום של 150.000 ל"י. מעריכים את מספר הילדים הנמצאים במחנות ל-6000 ילד.

(7) לשכת הנוער: - סעיף זה גדול פי ארבעה

לגבי השנה החולפת. בשנה שעברה הקצבנו סכום של 12.000 ל"י, כיום אנו מציעים סכום של 50.000 ל"י. עבדנו עד עכשיו בעבודה בקרב הנוער, הנוער הנוער, מועדונים, אגודות אגודת קייטנות וכו'. זרם אחד עמד כל הזמן מהצד, זה היה זרם העובדים. כיום הצטרף זרם העובדים ללשכת הנוער. במשך השנה גדל בהרבה מספר המועדונים בבתי הספר, אבל הצורך במועדונים גדול עוד יותר. בסעיף זה הוקצב סכום גדול להשתתפות במפעל הקפטנות. עד עכשיו עסק בענין הקייטנות משרד הסעד בלבד, השנה עומד מפעל הקייטנות בסכנה גדולה ואנו מציעים להקציב למפעל זה 15.000 ל"י - זהו רק שליש ממשכורת המדריכות בלבד.

(8) החזקת גני ילדים: - אילו רצינו השנה לחת

סיפוק למחצית החביעה, זאת אומרת לילדים של כחה אחת לשני הגילים, האם היינו צריכים להציע תקציב הרבה יותר גדול ממה שהצענו. בהצעתנו השנה, לא הצענו תובת-חינוך בגני ילדים, אבל אנו מבמנים כי בישובי העולים ובשכונות העוני יש צורך לפתוח גני ילדים על חשבוננו. בשנה שעברה הוקצב סכום של 80.000 ל"י לגני ילדים. את הסכום הזה חלקנו לשני חלקים לא שווים: 55.000 ל"י הקצבנו לגנים בישובי העולים, את השאר הקצבנו להמיכות בגני הילדים הקיימים. השנה אנו מציעים סכום של 280.000 ל"י: - 200.000 ל"י לפתיחת גנים חדשים בישובי העולים ובשכונות העוני, 80.000 ל"י להמיכה בגנים הקיימים. בסכום של 200.000 ל"י נוכל לפתוח על חשבוננו 180 גנים. אם נמשיך לשחק פעולה עם ארגוני הנשים נוכל לפתוח כ-300 גנים. לפי הערכתנו יביא צורך ב-300 גנים בערך בכל ישובי העולים ושכונות העוני.

(9) חנוך הערבים: - בשנה שעברה הוקצב למטרה

זו סכום של 80.000 ל"י, אחר-כך קבלנו חוספת קטנה. כיום מתחנכים בחקציב זה כ-7000 ילדים ב-50 בחי-ספר בכל רחבי הארץ. כיום יש צורך להגדיל את החקציב ולהרבות את בתי הספר. הסיבות לכך הן: לא בכל הכפרים אשר היו ברשות המדינה, פתחנו בחי-ספר. היו כפרים שהשירות המיוחד של הצבא מנע מאתנו את פתיחת בתי הספר, היו מורים שהשירות המיוחד של הצבא יעץ לנו לא להזמינם. בחקופה האחרונה צורפה למדינת רשת גדולה של כפרים גדולים בישוב מלא, גם שם קבלנו הודעה מהמושל הצבאי לתכוננו ולא לפתוח בתי ספר. לפי שעה הכפסים הערביים אינם משתתפים בהוצאות החנוך ובזה ישנה עדיפות של הישוב הערבי על הישוב היהודי. הסיבה העיקרית לכך היא שממשלת המנדאט החזיקה על חשבונה את החנוך בכפרים הערביים. אילו בטלנו את הנוהג הזה לא היינו מרחיחים בכך, כי בינתיים המורים הערביים מקבלים משכורת כמשכרתם בחקופה המנדאט שהיא קטנה בהרבה ממשכורת המורים היהודיים. אם צא נבטל את הנוהג הזה של

אם המשכורת נצטרך להגדיל את משכורתם של המורים הערביים. לפי שעה כל בחי הספר הערביים הם בהחזקתנו המלאה. אשר לחוק חנוך-חובה ביחס לערבים, ההוצאות המיוחדות לכך כלולות בסעיף 40 - הגשמת חוק חנוך-חובה.

(10) בריאות ותיגינה בבתי הספר. הזנה

וטיפול בילדים מיוחדים (ילדי גבולות, מפגרים ובעלי מום): -

בשנת תש"ט לא היה לנו כל תקציב למטרות הנ"ל. בכל בחי הספר קיימת פעולה של בריאות. הדבר נעשה על ידי שני מוסדות; בחי הספר של זרם העובדים - על ידי קופת-חולים, בשאר בחי הספר - על ידי "הדסה". דבר זה גורם לעו קשיים רבים כי למחלקת החנוך אין שום פיקוח על עבודת הבריאות בבתי הספר. אנו מוכרחים להכניס לתקציב את המיני-מום שאנו מציעים ופירושו יהיה - פיקוח מצדנו על עבודת הבריאות ותיגינה של בתי הספר.

בענין ההזנה ישנו מפעל של קרן המסעדות

מסעם "הדסה" הפועל בכל בתי הספר. לענין זה אין מצדנו שום השפעה, עיקר הקשפעה היא בידי משרד הסעד. משרד הסעד נותן לכל הענין הזה אופי מוציאלי בזה שהוא מתכוון לתאכיל ילדים מחוסרי תזונה. אנו חושבים שתענין הזה צריך לשאת אופי חנוכי. את זאת אנו חושבים להשיב בעזרת שני אמצעים: (1) לצרף לכל מסעדה מטבח לימודי כדי שהילדים ילמדו בינתיים את ענין משק הבית. (2) להקטין עד כמה שאפשר את ההבדל בין ילדי העניים וילדי העשירים, להנהיג נוהג של אכילה במסגרת לשל כחות. לשם כך יש צורך בתקציב ואנו מציעים את הסכום של 10.000 ל"י.

עד עכשיו לא היה במחלקה שום תקציב

לחנוך ילדים מפגרים. היה בית-ספר אחד בפחת-תקוה שמחלקת החנוך הייתה תומכת בו. יש צורך בפיתוח המדור הזה ואנו מציעים סכום של

15.000 ל"י.

(11) עידוד הקמת בנינים לבתי-ספר: -

בענין זה אנו עומדים במצב קשה מאד. היו בתי ספר שלא למדו בהם במשך החורף היוזא ולא היה להם גג. לפני שנתיים העמידה לרשותנו ממשלת המנדאט סכום של 40.000 ל"י למטרה זו, בזה העמידה את הרשויות המקומיות בפני מצב כזה שהיתה צריכה להעמיד מצדה אף היא סכומים למטרה זו. אנו חושבים ללכת בדרך זו ומציעים למטרה זאת סכום של 100.000 ל"י.

(12) להגשמת חוק חנוך חובה: - לפי

ההצעה שבחש"י ילמדו כל כחות א'ו' במסגרת חנוך חובה ובתינם, יהיו 1500 ילדים חדשים במסגרת זו. כמו כן יהיו עוד 2500 ילדים מהכחות הנמוכות של בתי הספר התיכוניים. מת"ת'ים ו"ישיבות" יהיו עוד 1500 ילד אשר נחייב אותם בחנוך חובה. יהיה עלינו להכין תקציב ל-5500 ילדים יהודים בלבד.

בקרב הערבים צאצא יהיו בגיל הכחות א'ו'

כ-18.500 ילד. ב-150 אלף לירות נוכל לתת חנוך ל-10.000 ילדים, ויהיה צורך לתת חנוך לעוד 7000 ילד. חלק גדול מהילדים הערביים מתחנכים בכנסיות. אם יהיה חוק חנוך-חובה, ייתכן שחלק מהם יעבור לבתי הספר שלנו וייתכן שהכנסיות תדרושנה מאתנו תמיכה. אני מעריך שנצטרך לשאת בחנום של מחצית הילדים הנ"ל, זאת-אומרת כי נצטרך להכין חנוך ל-5800 ערבים וזה יעלה ב-87.000 ל"י. כדי להגשים חוק חנוך-חובה בשלב הראשון נצטרך להגדיל את התקציב ב-150.000 ל"י.

לרזקבה הקצבנו סכום של 100.000 ל"י

בערך.

י. גורי: עלינו להעריך את התקציב גם מבחינת הצרכים וגם מבחינת

היכולת של המדינה. אני מוכן לקבל את הגישה הכללית

התקציב אינו מניח את הדעת, אעפ"כ אני מקבל על עצמי לתמוך בתקציב,

בשינויים ידועים, בתוספת של 200-250 ל"י.

התקציב שהוגש לנו מתחלק לשני חלקים, חלק לתש"י וחלק

לתש"א. עלינו לראות את התקציב באספקט זה, כי מזה נובעות מסקנות.

אני רואה לציין כי ישנו שינוי רב ומגדלה ניכרת בסעיפים שונים של התקציב

החדש לעומת התקציב של השנה החולפת.

אני שולל את הצורך להגדיל את התמיכה לרשויות המקומיות.

לדעתי, מכון שהמדינה משתתפת רק ב-10% של התקציב לחינוך של העיריה; אם

המדינה תתמיכה בהוצאות הבראות, עידוד הבניה ושירותים שונים ניוכח

לדעתי, משתתפת ב-1/3 או ב-45% של התקציב העיריה.

מציע להכריז השנה על חינוך חובה במסגרת הכתה א'-ח',

העיקר העזיבה של התלמידים היא בכתה ז' ח'. אם נגשים זאת, דבר זה לא

יפגוע בהרבה על התקציב, לדעתי זאת תהיה תוספת של 200.000 ל"י בערך.

אני מציע להכניס השנה את גן הילדים במסגרת חינוך

חובה, כי לא נוכל לעמוד בזה, הן מבחינת תקציבית, הן מבחינת הבנינים

והן מבחינת הגננות.

אני רואה את ענין בחי הספר לנערים עובדים כחלק אורגני

של השלב הראשון של חינוך חובה. לשם הגשמת הדבר אני מציע להוסיף סכום של

20-25 אלף ל"י.

מציע להגדיל את התקציב להכשרת מורים.

מבקש לראות את המצב באספקט הכללי של התקציב ולהלחם

על תקציב שיגיע ל-3 מיליון ל"י.

א. ציזלינג: לדעתו, אפשר יהיה להגשים השנה כינוך הינם לכתות א'ח' וזה יעלה במכסימום של רבע מיליון ל"י (זה הוא סמובן למשך חצי שנה, כי אני מביא בחשבון רק את מחצית השנה הראשונה של תש"י). לפי החשבון של מחלקת הכינוך, פרט לנערים עובדים, הגשמת הדבר יעלה בסכום של 400.000 ל"י, כלומר 200.000 ל"י לחצי שנה. אנו נעשה זאת כמובן בתנאי שגם הרשויות המקומיות של הישובים הערבים תשתתפנה בכך.

בנוגע לגנים אני מציע להתחיל שכינוך הינם ניתן לכל אותם הילדים אשר נכנסים השנה. פירוש הדבר יהיה שזה יאפשר כינוך לכל הילדים. בשנה הבאה נוכל להשלים יותר את הדבר.

מציע להוסיף לתקציב הסמינרים בכלל ולסמינרים של זרם העובדים בפרט. כמו כן, גם לסמינרים של הערבים.

מציע להוסיף 25 אלף ל"י לבתי ספר חקלאיים ולהשתלמות

מורים.

חוזר ומבקש כי משרד הדתות יביא בפנינו את תקציבו,

היות וגם בתקציבו מופיעים סעיפים של כינוך ותרבות.

ביחס לבתי ספר נחמכים כמו אליאנס, מציע להחליט

שלגבי מוסדות אשר נשארים נחמכים, רק המדינה תתמוך בהם ושהתמיכה לא תעלה על 1/3 מתקציבם. כל יתר המוסדות אינם רשאים לתמוך בהם.

ביחס ללשכת הנוער, מביע את רצונו שלשכת הנוער תהיה

בנויה על שיתופם של הסתדרויות הנוער ושממפעליה כגון: קייטנות וכו' יהנו גם נערים עובדים.

כל הצעותי מסתכמות לדעתו בחשבון של 350 אלף ל"י יותר.

ב.צ. דינבורג: מסכים לדעתו של ^{מר}/גורי לחינוך חובה במסגרת הכתות א'-ח'.
לדעתו, ההוצאות לכתות ז' ח' תהיינה הרבה יותר נכסות
ושאפשר יהיה להשתמש במורים מתלמידי האוניברסיטה.

מתנגד להכנים השנה את הגנים למסגרת חינוך חובה.
לדעתו, הגנים עומדים על מדרגה נמוכה מאוד. חושב שבגנים יש ליצור השתתפות
יותר גדולה של הישוב. המדינה אינה צריכה לפתות גנים, כי אם לעודד את
ארגוני הנשים והרשויות המקומיות.

מציע להגדיל את התקציב להשתלמות מורים.

תומך בהקמת סמינריונים לערבית.

א. הכרמלי: מציע להכריז על חינוך חובה במסגרת הכתות ג'-ח',
היות והעזיבה של התלמידים בבתי הספר חלה בעיקר
בכתות ו'ז'ח'.

מביע את דעתו כי היה טוב יותר לו המחלקה הפדגוגית
של האוניברסיטה היחה על חשבון משרד החינוך, מאשר תמיכה כללית לאוניברסיטה.

מעדיף כתת למוד על מפקח נוסף.

רחל כגן: בער ריבוי של גני ילדים, כי בגני ילדים ישנה תקוה
להשנת ילדים.

עולים שמבחינת גילם אינם יכולים להכנס לבי"ס רגיל,
צריכים לקבל כדבר ראשון חינוך חנם.

התקציב לילדים מפקדים וילדי גבולות אינו מספק.

חסר תקציב לארגון הורים וועדי הורים.

י. גרינבוים:

איני חושב שנעשה חטא בזה שלא נקים רשת כזו של חינוך

הערבים בהתחשב עם מצבנו הנוכחי.

נגד חנוך חובה בגני הילדים השנה, היות והשנה היא שנת

חירום.

מציע להכריז בישוב על מפעל של אוסף ריהוט וציוד

עבור בחי הספר. הוא הדין לגבי ספרים.

בהתחשב עם מצב החירום, אפשר להשתמש ללימוד ילדים

בחדרים של בחי קפה ובחי חרבות של מפלגות שונות.

מציע לקבוע שהמוסדות אשר קבלו תמיכות ותרומות ממקורות

שונים, היות והם נכנסים עתה למסגרת מחלקת החינוך, ימסרו את הכפפים לקופה

הכללית של מחלקת החינוך.

בנוגע לתמיכה בבי"ס אליאנס, בבחי ספר של המימיון וכו'

מציע לכלול את העניין הזה במסגרת משרד החוץ.

אינו מסכים להצעת מר גורי בנוגע לחינוך חובה בכחות א'-ח'.

סיבת העזיבה היא חוסר האפשרות לקיים את הילדים וזו היא שאלה סוציאלית

כללית.

ד"ר בן-יהודה:

החוק אינו יכול לסמוך על רצונם הטוב של האנשים,

אי-אפשר לסמוך על רצונם הטוב של "אגודת ישראל" להחזיר

את התרומות שקבלו. צריך להיות ברור שאם מכינים חוק יש להכין גם תקציב לכך.

ביחס לחינוך חובה בכחות א'-ח' החשבון של מר ציזלינג

הוא נכון, אך ידוע שכאשר איזה פורמלה מטימטית מתקרבת לקצבות הסמיות הן

גדולות יותר: (1) כל החשבון לחינוך הערבים מבוסס על זה שבא"י יש 10.000

ערבים. אם יהיה חוק חינוך חובה במסגרת שהציע מר ציזלינג נצטרך להכין

לכך תקציב גדול יותר. (2) בכל החשבונות הנ"ל לא הביאו בחשבון את ילדי

העולים. אם אני גורם כחות א'-ו' הסכנה של סמיה היא קטנה. אם אגרום כחות א'-ח' צריך יהיה להבטיח תקציב לחינוך עבור כל הילדים שיבואו ארצה. (3) אם יוגשם החוק האוסר עבודת ילדים עד גיל 14, נצטרך לפתוח כחות חדשות ומיוחדות לאלה אשר עזבו את בית הספר, כי הם לא יוכלו להכנס לכתות רגילות. באם נגדיל את התקציב נכביר בזה גם על הרשויות המקומיות.

בנוגע לגננות, אין לחשוב שכל בחורה יכולה להיות

גננת.

אני חושב שנתקרב הרבה יותר להגשמת חזון החינוך,

באם נעשה זאת בהדרגה במשך 3-4 שנים.

בנוגע להעברת האוניברסיטה והטכניון למחלקת החינוך,

ז. שזר:

במחלקת החינוך יהיה מדור מיוחד לחינוך גבוה.

בנוגע לשתי ההצעות של מסגרת חובת חינוך, בהצעה

של חוק חינוך חובה שהממשלה דנה עליה אתמל אנו מציעים את כחות א'-ו' במסגרת חינוך חובה ואת כחות א'-ח' במסגרת חינוך חובה. את"כ נוסף גנים וכח"ט ובשנת תשי"ג נגמור את כל החכנית בכללה.

בנוגע להוספה של מיליון ל"י לתקציב, לדעתי המיליון

הזה יכול להפיל את כל החכנית.

בנוגע להצעת ההגדלה של גב' פרסיץ, יתכן שזה הוא

רעיון טוב ויפה אך בתקציב אין אפשרות לקחת אותו בחשבון.

העמרו להצבעה של ש הצעות:

1. הצעתו של ציזלינג: לא לסכם דבר. לבא לוועדת המשנה של ועדת הכספים ולהגיד שהמשרד הגיש תקציב ונשמעו הצעות שונות.
2. הצעתו של מר גורי: הועדה תומכת בתקציב שהוגש בחוספת של רבע מיליון ל"י. הועדה עוד חדוק על הפרטים.
3. הצעתה של גב' פרסיץ: הועדה רואה את התקציב הנ"ל כתקציב מינימום ודורשת הגדלה ניכרת, לכל הפחות ב 600-700 אלף ל"י. חוץ מזה ישנה הסתייגות של מר פנקס וגב' פרסיץ בקשר לרשויות המקומיות.

נתקבלה הצעתו של מר גורי

מר ציזלינג שבקש לעצמו זכות להביע את דעתו בפני ועדת המשנה של ועדת הכספים.

=====

רכ/אפ.

מ ד י נ ת י ש ר א ל
הכנסת הראשונה

ועדה לחנוך ותרבות 18/6.04

חל-אביב, י"א בסיון תש"ט.
(8.6.1949)

הנוכחים: היו"ר ש. פרסונס.

שר החנוך ותרבות ז. שזר.

א. אלמליח.

פ. אילנית.

ע. אסף.

י. גורי.

א. צ. גרינברג.

ב.צ. דינבורג.

א. הכרמלי.

ר. כהן.

ד.צ. פנקס.

א. ציזליץ.

י. סמילנסקי.

ג. שור:
שר החנוך.

אני מניח שחברי הועדה זוכרים את סקירתי מן הפעם הקודמת. ברצוני הפעם לגמור את הסקירה. מכיון שהזמן מצומצם אנסה לומר את דברי בקצור נמרץ, ולגמור עד כמה שאפשר מהר. אני חושב שהדברים טעונים בירור לקראת החקציב. אני רואה את ועדת החנוך והתרבות כצבא לוחמים ראשון ועיקרי בחזית זו. מה שחברים אלה פה לא יעשו בענין חקציב החנוך והתרבות, לא יעשה איש. על כן ישנה חשיבות מרובה באיזה מידה ידעו חברי הועדה את פרטי הדברים וירצו להתמסר להם. ארבעת המדורים שדברנו עליהם כבר היו: קליטה ועליה, השכלה, לשון וספרות. המדור החמישי הוא מדע. בארץ-ישראל יש לנו מעין כפילות בענין המדע. הוקמה מועצה מיוחדת לענייני מדע על-ידי שר הבטחון וראש הממשלה, ולמועצה זו ישנו חקציב די גדול. ענייני המדע הועברו ממשרד החנוך למועצה זו. יש לדבר זה מעלה כי העניינים האלה שייכים לתכנון המדינה, אבל יש לו גם חסרון. על-ידי זה הוצאו מכלל המדע רק מקצועות מסויימים הקשורים בהתפתחות הבלתי-אמצעית בניינה של הארץ: פנסיקה, הימיה, טכנולוגיה במידה מסויימת וכדומה; יצאו מזה מדעי הרוח, מדעי הפדגוגיה, כל השטחים המדעיים הקשורים בכל חסרי התורה שערכם רב. מכיון שהוקמה מועצה זו, אין דואג לשאר המקצועות.

אני חושב על כן שכל הפרובלימות המדעיות הקשורות בכל מקצועות התורה והמדע, אשר אינן נכנסות למועצה זו, חייבות להתרכז במדור מיוחד בחוך פעולתנו. אנו צריכים למצוא צורת כיצד לתת עידוד לבעלי היכולת, למחוננים שבינינו. כמובן שגדולות לא נוכל לעשות השנה, אבל מוכרח להיות דאגה מינימלית.

אני מתאר לי שמדור זה שלנו יעמוד בקשר אמיץ עם המועצה המדעית של הממשלה ועם בתי הספר הגבוהים. המדור הששי, אמנות, כולל ארבעה חלקים. הראשון

הוא במה ותיאטרון. התיאטרון תופס בארץ-ישראל מקום נכבד, אבל ישנם פצעים עצומים בבנין התיאטרון הארצי-ישראלי ולפי דעתי המדינה מוכרחה להיכנס לענין זה מכמה בחינות: גם מבחינת יכולת התירה ליצירת תיאטרון ממלכתי. כמובן שאינני קובע זאת הפעם בחקציב, אבל אני חושב שהמדינה לא תעשה את מלאכתה אם לא תדע שהיא מוכרחה לתת תיאטרון ממלכתי. אם גם לא תיצור המדינה היום תיאטרון כזה, אינה פטורה מלדאוג לעצם התפתחות התיאטרון.

יש צורך ביצירת דור חדש של אמנים. כל עוד לא תהיה דאגה אמיתית לחנוך דור צעיר של שחקנים, כל המקרים יבכו לחינם.

מי שטפל קצת בעניין זה יודע שלא ייתכן שסיאטרון בעצמו יצור סטודיה וישא אותה על שכמו. אין לזה תקציב, הקופה אינה מכסה הוצאות אלה. אני מתאר לעצמי שלא נוכל להקים סטודיות רבות, אלא סטודיה אחת גדולה וטובה. אסור לנו להרשות שכל תיאטרון יצור לו סטודיה משלו. אנו מכירים את הסטודיות האלה. בכל זאת יש לברך את "הבימה" אשר השקילה לגדל איזה שהוא גרעין של כחות חדשים, אבל הוא עומד ללא כל התאמה לכחות הנחוצים. כשאנו רואים הצגה ומרגישים את ההבדל העצום בין רמת יחידים בתיאטרון ובין האמנים מסביב, הרי אנו רואים תהומות ממש ולא נוכל לגשרם. אם נשלים עם עניינינו ועגיד שטוב לנו כי אנו קבצנים ואין לנו צורך לדאוג, אם לא ניגמל מעניין שה של "עניותא משום אהבת עניותא" לשוא נבכה אחרי כל הצבה. אני חושב שעניין חתירה לתיאטרון ממלכתי, הקמת סטודיה בעוד מועד, הבאת מומחים על-מנת להכין את יכולת חנוך דור צעיד, כל אלה ידרשו דאגה מיוחדת. בנין אמנות, ובראש וראשונה במה ותיאטרון, זהו חלק חשוב של תפקידנו.

החלק השני הוא ציור. הציירים בארץ-ישראל גדלו בזמן האחרון הן מבהינות כמותית והן מבהינה יכולתית. לא פללנו שיש אצלנו ציירים כה רבים, והסתענו מאד כשהתגלו. בין סופרים בארץ-ישראל אין כמעט רעב, ישנן חמיר עבודות צדדיות אשר סופר יוכל להתעסק בהן. בקרב הציירים ישנו רעב גדול. ישנם בני אדם מחוננים, גדולי יצירה, אשר איש אינו שם לב אליהם ואין להם במי להיעזר. יש שוק לספרים בארץ-ישראל, אין שוק לתמונות. צייר אשר צריך לעבוד עבודה צדדית, עבודה זרה בשביל כסף, הורס על ידי זה את כשרונותיו הגדולים. הציירים הגדולים והמחוננים בכלל אינם יכולים להתפנות לשום עבודה אחרת. לא ייתכן שהמדינה לא תתערב בעניין זה. זה גם איננו עניין של תקציב גדול, והתעלמות מזו היא פשע חמור. צייר מצייר תמונה אחת בלבד, יוצא מזה שאדם חייב לשלם בעד תמונה 50 ל"י. מי מאתנו יכול לעשות זאת? נושאי התרבות האמתיים אינם העשירים המפזרים את כספם, אנו נמצאים במצב כזה בארץ-ישראל שבכל בית ובית כמעט ישנה ספריה. אבל פזורים אין. אין שוק לצייר, ועל כן הוא נאלץ להגיע להפרזה יתירה של חשיבות יצירתו. אין לו כל קהל, הוא כולו חי בחוך עצמו.

עלינו להגיע ליצירה המונית בשטח הציור;
עלינו להגיע ליצירת אלבומים, רפרודוקציות במאות אכסמפלקים, כך שנוכל למצוא בכל בית אלבומים שלמים של תמונות, שאדם יוכל לחוציא תמונה בשעה שיש לו צורך, להחליף תמונה ושתהיה בכל בית אצטבא כזאת שישנה לספרים.

יש צורך בחנוך הישוב לחנות מתמונה, תרבות זו חסרה אצלנו לגמרי. אין לנו כמעט מוזיאונים. ישנו המוזיאון בחל-אביב, מוזיאון "בצלאל" לחמשכן לאמנות בעין-חרוד. אלה הם שלשת המרכזים הגדולים ביותר. ישנם עוד מוסדות קטנים אשר החלו בפעולה במקומות שונים ויש צורך לטפח אותם. עלינו להרגיל את הנער הצעיר בארץ ללכת למוזיאונים ולראות תמונות; עלינו להרגיל את האנשים המבוגרים אשר בשעת חופש מהעבודה, בשבת, ילכו לראות תמונות; עלינו להגדיל את המוזיאונים, לסדר תערוכות רבות ובאופן שיטתי.

החלק השלישי הוא האמנות העברית. ישנם אמנות יהודית בגולה, אמנים שחדלו ודבריהם נשארו, הם כתבו, יצרו והשאירו דברים יקרים. עלינו להכניסם לתוך מעגל חיינו הרוחניים. מלבד זה ישנה היצירה ממורנית חדישה, של האמן הארץ-ישראלי אשר גדל בארץ-ישראל, מכיר את הנוף הארץ-ישראלי, את הטבע, את השמש הארצישקאלית, יכולת ההסתגלות לתוך מה שהוא קואה כאן, ישוב ישן וישוב חדש, הארץ הנכבשת מחדש, ההתועעות הגדולה החדשה בין ישראל בשובו לארץ-ישראל, ההשחרשות מחדש במולדת. קמו לנו אמנים כאלה ועלינו ללוותם כלות אם את בניה, לדעת מה גידולם ומה הצלחותיהם. ישנן כבר הצלחות בהשתלטות על נוף וחורי ארץ-ישראל. אבל בלי יד מטפחת יש סכנה להתפתחות כחות כאלה, ולא ייתכן שהמדינה תטען שהיא עניה. מוכרח להימצא דרך להיענות לענין זה.

אני נוגע פה בפסלוק. זהו ענף יוחר צעיר ויותר מפתיע בגדולתו מאשר הציור. רק שלשום ישבתי בוועדת סמלים בקשר עם הוצאת בולים. הממשלה חכרזה פרס על הבול ביפה ביותר, והאמנים נענו בעשרות. צא ביניהם היו כאלה אשר ממש הפתיעו ברמחם וביכלתם. בבח-אחת הרגשתי כמה אמנים לנו. לא ייתכן שתהיה התנכרות לכל הדבר הזה.

הדבר הרביעי אשר מבחינת הכמות וההמוניות הוא נפוץ ביותר, גדול ביותר, דורש כספים רבים, ויש לו ערך חנוכי עצום הוא המוסיקה. כאשר התחלתי לברר מה יש בשטח המוסיקה בארץ-ישראל מצאתי שיש בארץ 19 קונסרבטוריות. אני חושב שלא כל המחליט שיש לו קונסרבטוריון יוכל לקרוא לו בשם זה. חייבת להיות אינסטנציה אשר תחליט לאיזה מוסד אפשר לקרוא קונסרבטוריון ולאיזה אי-אפשר. צריך להיות מי שיקבע יכולת, מי שיתן רשיון. לאחר גמר הקונסרבטוריון יכול אדם להיות מורה למוסיקה, וצרימה להיות אינסטנציה אשר תתן לו את הסמכות לכך. אם לא נגש להכנת דור צעיר של מנגנים ומורים נמל בחובחנו למוסיקה. עלינו להשיג כלי נגינה. אם אי-אפשר לעשות זאת בארץ-ישראל יש להביאם מחו'ל. יש לנקוט בכל מיני אמצעים כדי שלא יהיו

יקרים. יש צורך בהקמת ספריות-חיים.

אנו צריכים לפתח מקהלות, זמרה בצבור, הזמרות צבוריות וכו'. הקהל גם נופר אחרי זה, ויש הצלחה רבה למקהלות הקיימות. יש לציין בברכה את ועדת התרבות של ההסתדרות הפועלת הרבה בשטח זה. יש נו עוד דבר אשר אמנם לא יוגשם מחר, אבל יש לדאוג לו וזהו חביגות-עם. זוהי הזדמנות להראות את כל כפותינו האמנוחיים, למשוך חנה חיירים, וזהו גם מקור לפננסה. כל העברים שהזכרתי הם הכרחיים, ואין המדינה פטורה מלטפל בהם.

המדור השביעי הוא ערבים. יש במדינת ישראל כרגע כ-100.000 ערבים; הפרובלימה של עבודה תרבותית בקרב הערבים אינה פילנטרופית או קוסמופוליטית. העקבים הם אזרחי המדינה, ואנו קבלנו על עצמנו את החובה לדאוג לכל אזרחינו. אם נחעלם מהעולם הרוחני השורר בקרב הערבים, ישלטו שם רוחות רעות, במידה גדולה בפרופורציה למידת התעלמותנו מהם. אינני רואה כל חדירה אחרת אשר יכולה להועיל חוץ מחדירה תרבותית. שום דבר אינו יכול להיעשות בכח הזרוע בלבד. עלינו להיכנס לחיי הרוח הערביים על מנת ליישר הדורים ולגרש צללים.

ענין הערבים היה שייך קודם למשרד המיעוטסם. היות ומשרד זה בוטל, חולקה המורשת שלו בין רבים, ובאופן טבעי עבר הצד התרבותי אלנו. קבלנו ירושה די גדולה: א) העתון הערבי "אל-יום". ישנה מערכת, ישנם עובדים והחקציב הנדרש קטן. חוץ מזה קבלנו את הספריה הערבית הגדולה ביפו. זהו אוסף כל הספרים אשר נמצאו בכפרים כבושים ונטושים, נוסף לספריות פרטיות. זהו אוצר בלום של תרבות ערבית. הספרים מגיעים לרבעות רבות וביניהם יש רבים יקרי ערך, כתבי-יד וספרי לימוד. ישנו שם אוסף של כל עיוני ה"פלשתין" מימי המנדט. הוא הדין לכל הפסרות האנטישמית וספרות ההסתה נגדנו. מיניחי אדם אשר יחקור באיזה מישה ישנם שם דברים השייכים לתרבות ישראל.

העבודה התרבותית צריכה להיעשה ממש בין הערבים. יש צורך לדעת מה נעשה בחוץ עכו, בחוץ נצרת ובחוף הכפרים ולפעול בהתאם לזה. המורים והעסקנים התרבותיים צריכים לחדור היטב לחיי העכבים כדי שידעו איך לנהוג, כדי שידעו שאיננו מגדלים בקרבנו משהו היכול לפוצץ את כל הבניין.

המדור הבא הוא ועדה מיוחדת לעבודה התרבותית הנעשה בקרב חנועות חנוער, ספורט, גינה וכו'. המדינה צריכה גם לדעת מהי העבודה התרבותית בצבא. אמור שהצבא יהיה מדינה בחוץ מדינה. עד עכשיו

נעשתה בחוץ חצבא עבודה תרבותית נרחבת ומועילה מאד, אבל אנו צריכים לדאוג לכל חלקי המדינה ולכן גם לצבא.

הסעיף האחרון דורש לב אחר ואיזה אחר לעצם הבנתו, זהו "תרבות תוקנית". בענין זה ישנם שני שטחים אשר אני חושב שמדינה צריכה לסיכנם בהם. ישנם פירושים של הנצי"ב מוולוז'נין, אשר קצא לפירוש אחר "הרחב דבר" ולשני "העמק דבר". גם בתרבות התורנית אפשר לומר שישנם שני שטחים אלה. "הרחב דבר" זהו שטח פופולארי החולך על פני תחמונים ויש בו משום סיפוק צרכי התחמונים. כל אדם דתי, אזרח ישראל יכול לדרוש שצרכיו הרוחניים יסופקו על ידי המדינה. הציבור מקדיש לזה הרבה כספים, ועושה בזה פעולה גדולה. עוד לא היה שפע של עבודה תרבותית תורנית בשום עיר כאשר יש בתל-אביב, ועוד לא היה בלבול וחוסר כל שיטתיות וחוסר כל יד מכוונת ומארגנת כאשר בתל-אביב. אני לוקח את יום השבת, ועשה חתך על פני עבודה תרבותית של יהודי דתי בתל-אביב. אם אחדור לחוץ מה שנעשה בתל-אביב בשבת אראה שנעשה הרבה מאד, אבל העזובה איומה. אדם יכול לקבל בכל בית-כנסת משניות או "עין יעקב" וכו' אבל תנ"ך אין לקבל בשום מקום. כל זה בא מפאת חוסר היד המטפלת בכך. נעשית אמנם פעולה לימודית תורנית גדולה מאד, אבל אם נקבל סטטיסטיקה נראה מה גדול הערב-רב וחוסר הסדר, ומה רבה העזובה מבפנים. אמנם ישנם כבר כמה מקומות אשר מורים שם עברית.

אבל ישנם הרבה מקומות שער היום הזה שולחן שבת בערב הוא נחלת "אידיה". אך כה לא הייתה יד אשר התערבה בדבר. נסיפת לברר אם אפשר לחקן את המצב, וראיתי שאין קל מזה. כמובן שישנם מקומות כמו מאה-שערים בירושלים אשר אי-אפשר יהיה בהם לחקן את המצב, אבל בתל-אביב נחוץ רק לרצות בכך. העולם הכללי שש לקצאת עברית, ואתה מרגיש שאפשר לשנות דבר זה בקלות. כמובן שצריך להתערב בענין בלי הריסת הקיים ביחד השטחים. צריך ליצור מצב שהלמודים יהיו בעברית, ושלאפשר יהיה גם לקבל תנ"ך בבית-כנסת במדינה ש קאל.

צריך לדאוג שה"אומר" לא יהיה עמ-הארץ, גם גמון.

וודע מה שהוא אומר. המדינה צריכה להתערב בענין זה ולתח גם תמיכה כספית. איננו חצים ב"אומרים" עמי-ארצות. לא תהיה כהנית כפונדקאית". אני דברתי רק על תל-אבב. אם תעלו לירושלים תמצאו גבולות אשר אין בכלל טעם להתערב בהם. ישנם צנטורי קרחא", אבל אני אומר לכם שאין להיבהל מהם. לא-איכפת לי אם שם ילמדו ב"אידיש". אבל השטח הגדול והרחב של חייה תרבות דתית, לא ייתכן שהאמצע שהמדינה תתעלם מצרכיו. לא אאמץ המדינה צריכה בנפש חפצה וביד רחבה לספק את הצרכים הדתיים.

בענין "העמק דבר". כשדברנו על השתלמות מורים

ומדריכי תרבות. אמרנו שיש צורך בקורסים להשתלמות. אני חושב שיש צורך

רב בלימוד מדעי היהדות. אין כל ספק שאילו יכולנו להקים "מכון לחישה" המאור שביהדות" היה זה מועיל מאד. אפילו אם המשתתפים יהיה מספר מועט לא יכפת לי. אני רוצה שיצאו משם אנשי תרבות אשר יתבשמו מאור התורה. אם נקים מכון כזה ונושיב שם בני אדם הראויים לכך, ממיטב בעלי הספרות וגדולי ישראל, ונעביר לפניהם כשלושה חדשים עד חצי שנה בני-אדם מכל מיני חוגים, יהיה זה מפעל עצום. לא נדרוש שום שייכות וחשתיכות לשום מקום. אבל ילך אדם שרוצה לדעת מה יש בתוך העולם התרבותי הזה, לדעת להתבשם ולצאת. הוא אינו מחוייב לשמור על מצוות, אבל אם הוא רוצה לצאת מקללת עמ-ארצותו ולהנות ולדעת שהוא חי בעולם תרבותי, אם נשלח לשם ממיטב המורים ואנשי התרבות אשר לבם רוצה בכך, בין שיהיו אחרי כן מורים, עסקני תרבות, "תרבותניקים" בקיבוץ, תהיה זו פעולה מועילה ולא תעלה כסף רב. בשנה הראשונה הקצבנו לכל העניין הזה 12.000 ל"י וודאי עוד יקצצו מזה.

אני מבקש לעניין זה רוחב לב. פעולות אלה שמניתי הן הכרחיות, אבל יש לעשותן מבלי רצון לשנות ולעקור אלא להבריא. אני בזה מסיים ורוצה לבכבכם שבמלחמתכם על החקציב תוכלו לחת את היסוד לעבודה התרבותית במדינה, כראוי למדינה וכראוי לדורנו.

הי"ר ש. פרסיץ:

בזמן הקצר שנותר לנו עד שנשב כועדת חנוך ונדרון בחקציב החנוך, אני רוצה להביא בפניכם את החלטות ועדת המשנה בענייני חקציב התרבות. מכיון שהאום בשתיים עלינו לשבת עם ועדת המשנה לשירותים צבוריים ולהביא להם את דרישתנו בעניין חנוך תרבות, עלינו לקבל מסקנות מסויימות משיבתנו זו ועל כל עלינו להיות מעשיים ולסיים במהרה.

י. גורי:

אני מניח שהדיון הרחב יותר בעקבות התקצאה ששמענו יהיה גם מחוץ למסגרת הדיון בחקציב. אני חושב שטוב יהיה אם נשמע את הדו"ח של שתי ועדות המשנה, ורק אחר-כך יהיו לנו חילופי דברים על חקציבים, כי יש קשר גומלין חזק בין שני הדברים האלה. אני רואה את חקציב החנוך והתרבות במסגרת אחת.

הי"ר ש. פרסיץ:

אני מתנגדת להצעה זו ומציעה שנדרון על חקציב תרבות לחוד ועל חקציב חנוך לחוד. בשעה 10

יבוא הנה הד"ר בן-יהודה ועלינו יהיה לדון אתו על חקציב החנוך.

חקציב התרבות בעבודתו האחרון הוצא בפני ועדת המשנה בצורה אחרת במקצת. החקציב שהובא לפנינו התחיל ב"השכלה לעם". סעיף זה כלל 50.000 ל"י להשכלה לעם; 5.000 ל"י בשביל ספריות. כיוון שהכוונה פה להרחבת ויצירת ספריות בישובים חדשים ותמיכה בספריות העניות ביותר, הסכמנו ל-5000 ל"י. בסעיף זה הייתה הסתייגות של החברה אילנית אשר בקשה להגדיל את הסכום ל-10.000 ל"י. לצרכי התרבות החורנית הוצע לנו סכום של 8000 ל"י. אנו הכנסנו זאת לחקציב מבלי המלצה מצדנו, כי לא ידענו בדיוק מהו העניין. לאחר שקבלנו את הסברת שר החנוך והתרבות נראה הסכום מצער בעינינו, ואתם יכולים לשנותו לפי הבנתכם.

ועדת המשנה רואה את הסעיף העיקרי בכל החקציב

שהוגש לנו (אשר לא אנו צריכים להקציב את המקסמום מאותו חקציב שנוכל לקבל) ב"הקליטה התרבותית של העליה". על כן עמדנו על שינוי הסכום מ-250 אלף ל"י אשר הוצע על ידי משרד החנוך בחישוב שהסוכנות לשלם חצי, ל-350 אלף ל"י. בסעיף זה חובצ כאחד החלקים החשובים, העתון המנוקד. משרד החנוך הציע להקדיש לעניין זה 25 אלף ל"י. אנו הורדנו את הסכום ל-10.000 ל"י, לא ראינו יכולת להציע בסעיף זה יותר בהתחשב עם הצרכים האחרים, ובהתחשב בזה שהעבודה יכולה להיעשות ב"מונדימינים" ולא ביד כפי שחשב משרד החנוך. משרד החנוך מציע עכשיו 15.000 ל"י אך אנו עומדים על 10.000.

בסעיף "מכון למדריכי תרבות" אין לרוב הועדה

חילוקי דעות עם משרד החנוך. אמנם חשבנו ש-60 חניכים אינם מספיקים, אך משרד החנוך הביא לנו הסברות אשר הניחו במקצת את דעתנו. הם אמרו שבסעיף זה יהיה שיתוף פעולה עם כל המוסדות המטפלים בעניין מדריכי תרבות, והם חושבים שהקצעה של 8000 ל"י יכולה להניח את דעתנו. החברה אילנית הציעה לאחד את הסעיף הזה עם "התרבות החורנית".

בסעיף "מדור לספרות ומדע" הכולל אמנות קלסית,

היאטרון, מדור למוסיקה, הציע המשרד 59.000 ל"י. אנו אמרנו פה אחד שמספיקים 36.000 ל"י; 12.000 ל"י לאמנות קלסית ולתיאטרון, כמספר הזה למוסיקה, וכמספר הזה למדע וספרות.

את הסכום של "כנוסים ותערוכות" הצענו להגדיל

ב-4000 ל"י.

"תמיכה במוסדות תרבות והשכלה", כולל את

האוניברסיטה העברית והטכניון ורשימה של מוסדות תרבות וחנוך אשר ועדה שרים בממשלה הזמנית העניקה להם תמיכות מסוימות. בהצעת המשרד היה הסכום 200.000 ל"י. אנו הצענו להשאיר סכום של 100.000 ל"י בסכום שהיה

בשנה שעברה. אולם החלטנו לבקש ולהיב את משרד החנוך לעשות רביזיה בחלוקת החמיכות, ולברוק יפה יפה מי המוסדות המקבלים, ועל סמך איזה עקרונות מתחלקת החמיכה. בסעיף זה ישנה ההסתייגות של יוזה סמילנסקי אשר הציע לחבר את המוסיקה והאמנות הקלסית, היאטרון, ספרות ומדע עם סעיף זה, ולהעמידו על סכום של 200 - 250 אלף ל"י. רוב הועדה עומד על חלוקה של 130.000 ל"י לארבעת הסעיפים האלה.

ע. אפ: שנת החקציב של המדינה היא מאפריל, לא כן שנה שחנוך. האם החקציבים המכוונים למוסדות חנוך שונים כוללים את מחצית שנת הלמודים או אף כולה?

ר. כהן: הרי ישנם מוסדות שונים אשר לא היו קיימים באפריל והם יכולים להתחיל לכל המאוחר ביולי.
מה בנוגע אליהם?

הועדה חושבת על 350.000 ל"י לקליטה החרבות של העליה. המשרד דבר על 250.000 ל"י. האם תשבתם על 125.000 ל"י של הסוכנות? לכמה חדשים יימשך קורס במכון למדריכי חרבות?

היו"ר ש. פרסיץ: החקציב שהוצע לנו היה תוצאה חקציב לאגף החרבות מאפריל 1949 עד מרץ 1950. מכאן שהחקציב הוא שנתי.

במדור "קליטה רוחנית של העליה" הכניסו 350000 ל"י בתשובה שאם חבוא חמיכה נוספת היא חיבלל במספר זה. איננו נופגים לציין את המקורות מהם תממשה מקבלת את הכסף.
פה מדובר על שעורים ל-60 חניכים. כל קורס יארך שלשה חדשים. אינני יודעת אם מדובר פה על ארבעה קורסים או שלשה.

פ. אילנית: גישחנו היסודית לחקציב צריכה לפי דעתי לספק לפחות את המינימום האפשרי. אני מציעה להוסיף 5000 ל"י לספרות, 20.000 ל"י לאוניברסיטה ולטכניון, 10.000 להכשרה גופית.

י. סמילנסקי: אני חכנתי הצעה סכמטית אשר אינה נכנסת לפרטים אלא היא הצעה כללית.

הסעיף הראשון כולל מבלי לנקוב סכומים לכל פרט - 300.000 ל"י. הסעיף השני "חשכלה לעם" - 50.000 ל"י, זה היה גם הסכום המוסכם בוועדה. הסעיף השלישי, "חמיכה באוניברסיטה ובטכניון"

- 100.000 ל"י. סעיף רביעי "חמיכת במוסדות תרבות ובאמנות", כולל כל מדורי האמנות - 200 - 250 אלף ל"י. הסעיף החמשי "הכשרה גופנית" - 20.000 ל"י. הסעיף הששי "ספרות ומדע" - 20.000 ל"י. הסעיף השביעי "עתיקות" - 25.000 ל"י. הסעיף השמיני "השתתפות בכנוסים" וכו' - 10.000 ל"י, הסעיף החשישי "המשרד הראשי" - 25.000 ל"י.

א. ציולינג: ביחס לתקציב, אני חושב ששאלת חברי מכנסת אסף וכהן היא לענין. ישנו לשל תקציב של 15.000 ל"י לעתון מנוקד. הרי העתון עוד לא היה קיים באפריל, ועכּן איך מתחלק התקציב? אני מבקש לדעת איך הוחמו הדברים. כשכתוב "ספרות ומדע" ישנה אוניברסיטה, ישנה ועדה על-יד ראש הממשלה. מה פה התיחום? מה בין תרבות תורנית לבין פעולות שר הדתות? אני מבקש את יו"ר הועדה לברר עם יו"ר הכנסת וועדת הכנסת מי ~~הוא~~ ~~הוא~~ דף בתכניות שר הדתות. לא ייתכן שיהיה בענין זה ערוב תחומים. על פי זה ייקבע יחסי בסעיף זה לתקציב. אני רוצה לדעת איך יהיה העתון. עתון יכול לשמש מכשיר פוליטי וכדומה. האם המדינה יכולה לקבל על עצמה אחריות שלא יהיה כן? ברצוננו לדבר בנוגע לכפר. היכן יהיו מרכזי התרבות? אני אומר: מלוא כל הארץ. אבל ישנו ישוב אשר בגלל קשיחות לבו אינו מגיע ליצירה תרבותית. אני בוש על כמה מוסדות תרבות בחל-אביב אשר אינם יכולים להגיע למדרגה גבוהה אחרי קיום של כל כך הרבה שנים, אני חושב שהכפר הוא מרכז האמנות אף על פי שהנהנה הוא בעיקר איש העיר הבא לכפר לחיות באמנות. אני מפנה את תשומת הלב לכך שהמדיניות התקציבית שלנו צריכה להעלות את התרבות בכפר ובספר.

פרו"ר ב. דינגורג: אני מסכים לדעת חבר הכנסת סמילנסקי שאין להתערב בדברים קטנים. אני מציע להעביר את החנוך האוניברסיטאי והטכניון למחלקה להנוך, ובמחלקה לחנוך יהיה מדור לחנוך גבוה. חנוך גבוה איננו יכולים להחזיק. אנו יכולים רק לחמוך בו. החמיכה צריכה להיות בקירוב של 25% בערך, זאת-אומרת 150.000 ל"י יש לקבוע לחנוך גבוה.

=====